

mértékben fogják használni, mivel a gazdasági könyvtárosok számára a legfontosabb szempont, hogy releváns adatokhoz gyorsan hozzáférhessenek. A biztonság kérdése volt a második legfőbb gond.

A válaszadók véleménye megoszlott abból a szempontból, hogy jobban megértik-e a használók az információ és az információs szakemberek értékét.

A gazdasági kiberkönyvtáros még nem realitás. Az Internet jelenleg kiegészítő információforrás, a jövőben azonban kiindulópontul szolgálhat más

információforrásokhoz. Bár a technikai fejlődés könnyebbé teszi a virtuális könyvtár kialakulását, a felhasználók még jobban kedvelik a nyomtatott dokumentumokat. A falak nélküli könyvtár még nem valóság a gazdasági információs szakemberek többsége számára.

/KELLY, S.–NICHOLAS, D.: Is the business cybrarian a reality? Internet use in business libraries. = *Aslib Proceedings*, 48. köt. 5. sz. 1996. p. 136-144./

(Murányi Péter)

Mit jelent a téma szerinti információkeresés Internet-környezetben?

Az Internet és a kereskedelmi adatbázisok két, egymástól élesen elkülönülő, de egyúttal egymást kiegészítő világot képviselnek. Mindkettőnek megvannak a sajátosságai és a sajátos értékei.

A kereskedelmi adatbázisok keresése a központi számítógépnek alárendelt, akár (buta) terminálok útján is történhet (bár az utóbbi időben kommunikációs szoftverrel ellátott személyi számítógépet használnak online keresésre. – A ref.). Ez mind a keresőnyelv, mind a szolgáltatás típusa tekintetében függőséget jelent. Egy ülésben csak egy hostot érhet el a felhasználó.

Az Interneten az egyik csomóponttól a másikra ugorhatunk. Bármilyen típusú számítógép csatlakozhat hozzá, és ezek a gépek kommunikációs szempontból egyenrangúak: saját operációs rendszerüket és folyamataikat működtethetik. A TCP/IP protokoll a heterogén, különböző nyelveken beszélő számítógépek közötti legkisebb közös nevező.

Az Interneten mint kutatói-felsőoktatási hálózaton a legtöbb információ ingyenes, míg a kereskedelmi adatbázisok használatáért fizetni kell, ami továbbra is így marad még akkor is, ha az árazási mechanizmusok változóban vannak.

Az Internetre spontán módon kerül az információ. Nincs rendszeres értékelés, és senki sem nyújt garanciát az állandó fellelhetőségre. A kereskedelmi online rendszerek viszont közismerten aktualitásukról és jó minőségükről ismertek.

Az online adatbázisok keresésére használt formátumok helyett az Interneten strukturálatlan, teljes szövegű és mindenekelőtt szervezetlen és osztályozatlan információt találunk, amely lehet szöveg, adat, kép vagy hang.

A keresés eszközei

Az olyan eszközök, mint a Gopher vagy a World Wide Web, messze vannak attól, hogy az online információkereső rendszerek komplex és

kifinomult funkcióját betöltsék. A Gopher és a WWW a hálózatos információ böngészésében jók, lehetőséget adnak arra, hogy könnyen és egységes módon tegyünk azt, ami egyébként igen komplex lenne.

Az Archie szerverek a keresés eredményeként olyan fájlok címét adják meg, amelyek nevében szerepelt a keresett karakterlánc. Az egy fájlban való hozzáférésnek aztán már ftp-vel kell megtörténnie.

A WAIS szerverek a dokumentumok szövegében keresnek párhuzamosan több adatbázisban. A Z39.50-es információkeresési protokollt használják, amely központi szerepet tölt be az Interneten a téma szerinti keresésben. A virtuális könyvtárakkal kapcsolatos elvárásaink kulcskérdése, hogy különböző forrásokból egyetlen felhasználóbarát interfésszel kereshessünk vissza információt. Az első lépés ennek eléréséhez, hogy nemzetközi hálózatot csatoljunk össze az információforrásokat. Ezt a lépést már megtettük.

A második lépés ennek a hálózatos információ-tárnak az egységes eszközökkel való keresése. Ehhez ismernünk kell a források hálózati címét, a kapcsolódási eljárásokat, az adott forrásnál használt specifikus keresőnyelvet. Ezeket a problémákat a Z39.50-nel megoldhatjuk, mert nem szükséges hozzá explicit kapcsolat a távoli információforrással, és nem kell ismernünk az egyes adatbázisokban használt információkereső nyelveket, hanem egyetlen, nem túl komplex nyelvet használhatunk mindegyikhez.

A hálózatos kereséseket segítik a Veronica szerverek is, amelyek a Gopher-menükben levő láncok keresését teszik lehetővé Boole-operátorok használatával. 1995 januárjában több mint ötezer Gopher, majdnem négyezer WWW szerver és ezer, telttel elérhető információforrás indexe volt a Veronica segítségével kereshető.

A **JUGHEAD** is Gopher-menükben keres, tehát a Veronicához hasonlóan nem a dokumentumok szövegében. A **JUGHEAD** viszont csak egy-egy Gopheren működik, ami előnyös is abból a szempontból, hogy a frissítés gyorsabb: a Veronica esetében heti vagy havi, a **JUGHEAD**-nél napi.

A sokféle WWW keresőeszköz közül a legfigyelemreméltóbb az **ALIWEB** (<http://web.nexor.co.uk/public/aliweb/search/doc/form.html>). **AND** és **OR** operátorokat használ, beállítható a kis- és nagybetű-érzékenység, a maximális megjelenítendő találati szám, a keresett információforrás típusa.

Hasznosak az osztályozási fák alkalmazó Gopherek, így a *Gopher Jewels* vagy a Kongresszusi Könyvtár *Marvel* Gopherének tematikus válogatása. Ide sorolhatjuk a különböző virtuális könyvtári kezdeményezéseket is.

A jelenlegi hálózati keresőeszközök nemcsak hogy nem adnak az online rendszerekhez mérhetően kifinomult keresést, hanem megközelítési módjuk is gyakorlati, technikai jellegű. A szorító gondok megoldására jöttek létre. Hiányzik belőlük

az elméleti, módszertani megközelítés, azaz a funkcionális követelmények megvizsgálása. Így például a hagyományos információkeresést legjobban megközelítő és teljes szöveges keresést adó **WAIS** sem használ authority listákat vagy tezaurust.

Az internetes információk rendszerezése a források osztályozása, a keresőeszközök fejlesztése, a hálózatos források leírása és katalogizálása szabályainak meghatározása terén egyaránt folyik. Hiányzanak azonban a szervezeti mechanizmusok. Nincs meghatározva, ki felel egy globális katalógus fenntartásáért, és nincsenek meg a források „megszületésének” és eltűnésének szabályai, és az információ „illékonyágának” ellenőrzésére szolgáló mechanizmusok és szolgáltatások.

/BASILI, C.: Subject searching for information: what does it mean in today's Internet environment. = The Electronic Library, 13. köt. 5. sz. 1995. p. 459–466./

(Koltay Tibor)

Az Internet mint az online marketing eszköze

Alvin Toffler A hatalom elmozdulása című, 1990-ben megjelent munkájában már leszögezte, hogy „miközben az információs hálózatokat eredetileg műszaki vagy adminisztratív eszközként hozták létre, mégis mindinkább bebizonyosodik, hogy ezek az eszközök a régi piacok megtartásának és újak szerzésének stratégiai eszközei, és hogy hasonló szerepet játszanak, mint amelyet a 19. században a vasút játszott az ipari fejlődés terén”. Jogos a feltételezés, hogy 20–30 év múlva az információs szolgáltatások az összes vállalkozás kulcsfontosságú összetevőivé válnak (kb. 80% erejéig), s ezáltal a szolgáltatások hagyományos szektorából kiválik egy új, kvartárisnak nevezhető szektor.

A marketinginformációk vonatkozásában az Internet minden korábbi hálózat által biztosított lehetőséget meghalad, úgyhogy bizvást ki lehet jelenteni: a marketing történetében egészen új fejezet nyílt. Az USA-ban és Kanadában a legfrissebb (1995-ből való) adatok szerint az Internetnek máris 24 millió használója van. Közülük a hálózat legpreferáltabb szolgáltatását, a WWW-t, 18 millió 16 éven felüli személy vette igénybe. A használók 64%-ának legalább közép fokú végzettsége van, míg a két állam összlakosságában az ilyen végzettségűek aránya csak 29%-os.

A WWW használatának több mint fele része marketing célú. Ezt a használati arányt annak kö-

szönheti, hogy megfelel a korszerű marketingfilozófia két legfontosabb követelményének, nevezetesen:

- segítségével kiválasztható a fogyasztók megcélolni kívánt csoportja,
- ezt követően a kiválasztott csoporttal interaktív párbeszédet lehet kibontakoztatni.

A Cseh Köztársaságban az Internet elérésének kedvező lehetőségei vannak: 1995 végén az országban e célból 14 842 számítógépes csomópont állt rendelkezésre. (Összehasonlításként: az USA-ban 3 154 403, Németországban 350 707, Ausztriában 40 694, Lengyelországban 15 692, Magyarországon 11 298, Szlovákiában pedig 1992 ilyen központ funkcionált.)

A tájékozódni kívánók számára a WWW azért előnyös, mert

- naponta 24 órán át hozzáférhető,
- széles körű információválasztékot kínál,
- csak a kívánt információt kell belőle „átvenni”,
- nem kell pénzt fordítani az információk tárolására, illetve archiválására.

A tájékozódók száma 53 naponként megkétszereződik. Emiatt a csomópontok száma is világszerte növekszik. E növekedésből nem maradnak ki a volt szocialista országok sem, ahol ettől az igénybevételi árak csökkenését is remélik, amelyek egyelőre jóval borsosabbak, mint a fejlett Nyugaton.